

3-kichik bo'lim

OBYEKTLAR

4-BOB

YuRIDIK ShAXSLAR

1-§. Umumiy qoidalar

39-modda. Yuridik shaxs tushunchasi

O'z mulkida, xo'jalik yuritishida yoki operativ boshqaruvida alohida mol-mulkka ega bo'lgan hamda o'z majburiyatlari yuzasidan ushbu mol-mulk bilan javob beradigan, o'z nomidan mulkiy yoki shaxsiy nomulkiy huquqlarga ega bo'la oladigan va ularni amalga oshira oladigan, majburiyatlarni bajara oladigan, sudda da'vogar va javobgar bo'la oladigan tashkilot yuridik shaxs hisoblanadi.

Yuridik shaxslar mustaqil balans yoki smetaga ega bo'lishlari kerak.

Qarang: mazkur Kodeksning [1](#), [2](#), [9](#), [39 — 57](#), [77](#), [80](#), [125](#), [138](#), [352](#), [848](#), [1015](#), [1175](#), [1176-moddalari](#), O'zbekiston Respublikasining Fuqarolik protsessual kodeksining 34-moddasi [oltinchi qismi](#), 67-moddasi [birinchi qismi](#), [ikkinchi qismi](#) [3\) bandi](#), O'zbekiston Respublikasining Iqtisodiy protsessual kodeksi [25](#), [30-moddalari](#).

40-modda. Yuridik shaxslarning turlari

Foyda olishni o'z faoliyatining asosiy maqsadi qilib olgan (tijoratchi tashkilot) yoki foyda olishni ana shunday maqsad qilib olmagan tashkilot (tijoratchi bo'lmagan tashkilot) yuridik shaxs bo'lishi mumkin.

Tijoratchi tashkilot bo‘lgan yuridik shaxs xo‘jalik shirkati va jamiyati, ishlab chiqarish kooperativi, unitar korxona va qonunlarda nazarda tutilgan boshqacha shaklda tuzilishi mumkin.

Tijoratchi tashkilot bo‘lmagan yuridik shaxs jamoat birlashmasi, ijtimoiy fond va mulkdor tomonidan moliyaviy ta‘minlab turiladigan muassasa shaklida, shuningdek qonunlarda nazarda tutilgan boshqacha shaklda tashkil etilishi mumkin.

Tijoratchi bo‘lmagan tashkilot o‘zining ustavda belgilangan maqsadlariga mos keladigan doiralarda tadbirkorlik faoliyati bilan shug‘ullanishi mumkin.

Yuridik shaxslar uyushmalar (ittifoqlar)ga va boshqa birlashmalarga Qonunga muvofiq birlashishlari mumkin.

(40-moddaning beshinchi qismi O‘zbekiston Respublikasining 2000-yil 15-dekabrdagi 175-II-son [Qonuni tahririda](#)— Oliy Majlis Axborotnomasi, 2001-y., 1-2-son, 23-modda)

Yuridik shaxs ushbu Kodeks, boshqa qonun hujjatlari, shuningdek ustav va boshqa ta‘sis hujjatlari asosida ish olib boradi.

41-modda. Yuridik shaxsning huquq layoqati

Yuridik shaxs o‘zining ta‘sis hujjatlarida nazarda tutilgan faoliyati maqsadlariga muvofiq fuqarolik huquq layoqatiga ega bo‘ladi.

Yuridik shaxsning huquq layoqati u tuzilgan paytdan boshlab vujudga keladi (ushbu Kodeks 44-moddasining [to‘rtinchi qismi](#)) va uni tugatish yakunlangan paytdan e‘tiboran tugatiladi (ushbu Kodeks 55-moddasining [o‘ninchi qismi](#)).

Yuridik shaxsning maxsus huquq layoqati uning ustavi, nizomi yoki qonun hujjatlari bilan belgilanadi.

Yuridik shaxs qonunda ro'yxati belgilab qo'yilgan ayrim faoliyat turlari bilan faqat maxsus ruxsatnoma (litsenziya) asosidagina shug'ullanishi mumkin.

Yuridik shaxsning huquqlari qonunda nazarda tutilgan hollarda va tartibdagina cheklanishi mumkin. Yuridik shaxsning huquqlarini cheklash haqidagi qaror ustidan sudga shikoyat qilinishi mumkin.

Qarang: mazkur Kodeksning [39](#), [125](#), [1176-moddalari](#), O'zbekiston Respublikasining Fuqarolik protsessual kodeksining [41-moddasi](#), O'zbekiston Respublikasining 26.12.1996-yildagi "Notariat to'g'risida"gi Qonunining [33-moddasi](#), O'zbekiston Respublikasining Ma'muriy sud ishlarini yuritish to'g'risidagi kodeksining [35-moddasi](#), O'zbekiston Respublikasi Oliy xo'jalik sudi Plenumining 28.11.2014-yildagi "O'zbekiston Respublikasi Fuqarolik kodeksining bitimlarni haqiqiy emas deb topish to'g'risidagi normalarini qo'llashning ayrim masalalari haqida"gi 269-sonli qarorining [16-bandi](#).

42-modda. Yuridik shaxslarning vujudga kelishi

Yuridik shaxslar mulkdor yoki u vakil qilgan shaxs tomonidan yoxud vakolatli organning farmoyishi asosida, shuningdek qonun hujjatlarida nazarda tutilgan tartibda tashkil etiladi.

Mulkdorlar, xo'jalik yuritish yoki operativ boshqarish huquqi subyektlari yoxud ular vakil qilgan shaxslar yuridik shaxslarning muassislari hisoblanadi.

Qarang: mazkur Kodeksning 39, 43-moddalari, O'zbekiston Respublikasining 06.12.2001-yildagi "Mas'uliyati cheklangan hamda qo'shimcha mas'uliyatli jamiyatlar to'g'risida"gi Qonunning 10 — 13-moddalari, O'zbekiston Respublikasining 11.12.2003-yildagi "Xususiy korxona to'g'risida"gi Qonunining 9 — 11-moddalari.

43-modda. Yuridik shaxsning ta'sis hujjatlari

Yuridik shaxs ustav asosida yoki ta'sis shartnomasi va ustav asosida yoxud faqat ta'sis shartnomasi asosida ish olib boradi. Qonunda nazarda tutilgan hollarda tijoratchi tashkilot bo'lmagan yuridik shaxs shu turdagi tashkilotlar haqidagi nizom asosida ish olib borishi mumkin.

Yuridik shaxsning ta'sis shartnomasi uning muassislari tomonidan tuziladi, ustavi esa — tasdiqlanadi.

Ushbu Kodeksga muvofiq bir muassis tomonidan tashkil etilgan yuridik shaxs shu muassis tasdiqlagan ustav asosida ish olib boradi.

Yuridik shaxsning ustavi va boshqa ta'sis hujjatlarida yuridik shaxsning nomi, uning joylashgan yeri (pochta manzili), yuridik shaxs faoliyatini boshqarish tartibi belgilab qo'yilishi, shuningdek ularda tegishli turdagi yuridik shaxslar to'g'risida qonunda nazarda tutilgan boshqa ma'lumotlar bo'lishi kerak. Tijoratchi bo'lmagan tashkilotlar va unitar korxonalarning, qonunda nazarda tutilgan hollarda esa, boshqa tijoratchi tashkilotlarning ham ta'sis hujjatlarida yuridik shaxs faoliyatining sohasi va maqsadlari belgilab qo'yilgan bo'lishi kerak.

(43-moddaning to'rtinchi qismi O'zbekiston Respublikasining 1999-yil 20-avgust 832-I-sonli Qonuni tahririda — Oliy Majlis Axborotnomasi, 1999-y., 9-son, 229-modda)

Ta'sis shartnomasida taraflar (muassislar) yuridik shaxs tashkil etish majburiyatini oladilar, uni tashkil etish sohasida birgalikda faoliyat ko'rsatish tartibini, unga o'z mol-mulklarini berish hamda uning faoliyatida ishtirok etish shartlarini belgilaydilar. Shartnomada foyda va zararlarni ishtirokchilar o'rtasida taqsimlash, yuridik shaxs faoliyatini boshqarish, muassislarning uning tarkibidan chiqish shartlari va tartibi ham belgilab qo'yiladi. Ta'sis shartnomasiga muassislarning kelishuviga muvofiq boshqa shartlar ham kiritilishi mumkin.

Ta'sis hujjatlaridagi o'zgartishlar davlat ro'yxatidan o'tkazilgan paytdan boshlab, qonunda belgilangan hollarda esa — davlat ro'yxatidan o'tkazishni amalga oshiruvchi organ ana shunday o'zgartishlar haqida xabardor qilingan paytdan boshlab uchinchi shaxslar uchun kuchga ega bo'ladi. Yuridik shaxslar va ularning muassislari mazkur o'zgartishlarni hisobga olib ish yuritgan uchinchi shaxslar bilan munosabatlarda ana shunday o'zgartishlar ro'yxatga olinmaganligini vaj qilib ko'rsatishga haqli emaslar.

Qarang: mazkur Kodeksning 39 — 42, 44-moddalari, 922-moddasi oltiinchi qismi, 1098-modda ikkinchi qismi, O'zbekiston Respublikasining 06.12.2001-yildagi "Mas'uliyati cheklangan hamda qo'shimcha mas'uliyatli jamiyatlar to'g'risida"gi Qonunning 10 — 13-moddalari, O'zbekiston Respublikasining 11.12.2003-yildagi "Xususiy korxona to'g'risida"gi Qonunining 8 — 11-moddalari.

44-modda. Yuridik shaxslarni davlat ro'yxatidan o'tkazish

Yuridik shaxs qonun hujjatlarida belgilangan tartibda davlat ro'yxatidan o'tkazilishi lozim. Davlat ro'yxatidan o'tkazish haqidagi ma'lumotlar barchaning tanishib chiqishi uchun ochiq bo'lgan yuridik shaxslarning yagona davlat reyestriga kiritiladi.

Yuridik shaxsni tashkil etishning qonunda belgilab qo'yilgan tartibini buzish yoki uning ta'sis hujjatlari qonunga mos kelmasligi yuridik shaxsni davlat ro'yxatidan o'tkazishning rad etilishiga sabab bo'ladi. Davlat ro'yxatidan o'tkazishning xabardor qilish tartibi belgilangan yuridik shaxslarni ro'yxatdan o'tkazishni rad etish qonun hujjatlariga muvofiq amalga oshiriladi. Yuridik shaxsni tashkil etish maqsadga muvofiq emas degan vaj bilan uni ro'yxatdan o'tkazishni rad etishga yo'l qo'yilmaydi.

(44-moddaning ikkinchi qismi O'zbekiston Respublikasining 2007-yil 13-apreldagi O'RQ-91-sonli Qonuni tahririda — O'R QHT, 2007-y., 15-son, 154-modda)

Davlat ro'yxatidan o'tkazishni rad etish, shuningdek ro'yxatdan o'tkazish muddatini buzish ustidan sudga shikoyat qilinishi mumkin.

Yuridik shaxs davlat ro'yxatidan o'tkazilgan paytdan boshlab tashkil etilgan hisoblanadi.

Yuridik shaxs qonunda belgilangan hollardagina qayta ro'yxatdan o'tkazilishi lozim.

Qarang: mazkur Kodeksning 39 — 43, 44-moddalari, O'zbekiston Respublikasining 06.12.2001-yildagi "Mas'uliyati cheklangan hamda qo'shimcha mas'uliyatli jamiyatlar

to'g'risida"gi Qonunning 14, 49-moddalari, O'zbekiston Respublikasining 11.12.2003-yildagi "Xususiy korxona to'g'risida"gi Qonunining 11-moddalari.

45-modda. Yuridik shaxsning organlari

Yuridik shaxs qonunlarga va ta'sis hujjatlariga muvofiq ish olib boradigan o'z organlari orqali fuqarolik huquqlariga ega bo'ladi va o'z zimmasiga fuqarolik burchlarini oladi. Yuridik shaxs organlarini tayinlash yoki saylash tartibi qonun hujjatlari va ta'sis hujjatlari bilan belgilanadi.

Qarang: "Aksiyadorlik jamiyatlari va aksiyadorlarning huquqlarini himoya qilish to'g'risida"gi Qonunning 7-bobi, "Mas'uliyati cheklangan hamda qo'shimcha mas'uliyatli jamiyatlar to'g'risida"gi Qonunning IV bobi, "Xo'jalik shirkatlari to'g'risida"gi Qonunning 18, 29-moddalari, "Xususiy korxona to'g'risida"gi Qonunning III bobi, "Fermer xo'jaligi to'g'risida"gi Qonunning (Yangi tahriri) 4-moddasi.

Qonunda nazarda tutilgan hollarda yuridik shaxs o'z ishtirokchilari orqali fuqarolik huquqlariga ega bo'lishi va fuqarolik burchlarini o'z zimmasiga olishi mumkin.

Qonunga yoki yuridik shaxsning ta'sis hujjatlariga muvofiq yuridik shaxs nomidan ish olib boradigan shaxs o'zi vakili bo'lgan yuridik shaxs manfaatlari yo'lida halol va oqilona ish olib borishi kerak. U yuridik shaxs muassislari (ishtirokchilari, a'zolari) talabi bilan, agar qonunda yoki shartnomada boshqacha tartib nazarda tutilgan bo'lmasa, yuridik shaxsga yetkazgan zararini to'lashi shart.

Qarang: “Aksiyadorlik jamiyatlari va aksiyadorlarning huquqlarini himoya qilish to‘g‘risida”gi Qonunning [81-moddasi](#), “Mas’uliyati cheklangan hamda qo‘shimcha mas’uliyatli jamiyatlar to‘g‘risida”gi Qonunning [42-moddasi](#), Vazirlar Mahkamasining 16.10.2006-yildagi 215-son qarori bilan tasdiqlangan “Davlat korxonalari to‘g‘risida”gi nizomning [20-bandi](#).

46-modda. Yuridik shaxsning nomi va joylashgan yeri

Yuridik shaxs o‘zining tashkiliy-huquqiy shaklini bildiradigan nomiga ega bo‘ladi. Tijoratchi bo‘lmagan tashkilotlar, unitar korxonalarning nomlari, qonunda nazarda tutilgan hollarda esa — boshqa tijoratchi tashkilotlarning ham nomlari yuridik shaxs faoliyatining xususiyatini ko‘rsatishi kerak.

Yuridik shaxsning nomiga to‘la yoki qisqartirilgan rasmiy nomni (davlatning nomini) kiritishga, yuridik shaxs hujjatlarining rekvizitlariga yoki reklama materiallariga ana shunday nomni yoxud davlat ramzlari elementlarini qo‘shishga O‘zbekiston Respublikasi Hukumati belgilaydigan tartibda yo‘l qo‘yiladi.

Qarang: O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2014-yil 11-oktabrdagi 286-sonli “Yuridik shaxslarning nomlari va ramzlarida davlatning rasmiy nomidan foydalanishni tartibga solish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi [qarori](#).

Yuridik shaxsning joylashgan yeri, agar qonunga muvofiq yuridik shaxsning ta’ sis hujjatlarida boshqacha tartib belgilangan bo‘lmasa, u davlat ro‘yxatidan o‘tkazilgan joy bilan belgilanadi.

Qarang: “Mas’uliyati cheklangan hamda qo‘shimcha mas’uliyatli jamiyatlar to‘g‘risida”gi Qonun 6-moddasining oltinchi qismi, “Aksiyadorlik jamiyatlari va aksiyadorlarning huquqlarini himoya qilish to‘g‘risida”gi Qonun 3-moddasining sakkizinchi qismi.

Yuridik shaxs o‘zi bilan bo‘ladigan aloqa amalga oshiriladigan pochta manziliga ega bo‘lishi lozim hamda o‘zining pochta manzili o‘zgarganligi to‘g‘risida vakolatli davlat organlarini xabardor etishi shart.

(46-modda O‘zbekiston Respublikasining 1999-yil 20-avgust 832-I-sonli Qonuni bilan to‘rtinchi qism bilan to‘ldirilgan — Oliy Majlis Axborotnomasi, 1999-y., 9-son, 229-modda)

Qarang: Ma‘muriy javobgarlik to‘g‘risidagi kodeksning 176²-moddasi.

Yuridik shaxsning nomi va joylashgan yeri (pochta manzili) uning ta’ sis hujjatlarida ko‘rsatiladi.

(46-modda beshinchi qismi O‘zbekiston Respublikasining 1999-yil 20-avgust 832-I-sonli Qonuni tahririda — Oliy Majlis Axborotnomasi, 1999-y., 9-son, 229-modda)

Tijoratchi tashkilot bo‘lgan yuridik shaxs o‘z firma nomiga ega bo‘lishi lozim.

Qarang: mazkur Kodeksning 65-bobining 1-paragrifi, “Firma nomlari to‘g‘risida”gi Qonun, “Tadbirkorlik faoliyati erkinligining kafolatlari to‘g‘risida”gi Qonunning 33-moddasi,

“Aksiyadorlik jamiyatlari va aksiyadorlarning huquqlarini himoya qilish to‘g‘risida”gi Qonun 3-moddasining beshinch qismi, “Xo‘jalik shirkatlari to‘g‘risida”gi Qonun 8-moddasining uchinchi qismi, 28-moddasining beshinch qismi, “Mas’uliyati cheklangan hamda qo‘shimcha mas’uliyatli jamiyatlar to‘g‘risida”gi Qonunning 6-moddasi, “Xususiy korxona to‘g‘risida”gi Qonunning 4-moddasi.

Yuridik shaxs o‘z firmasining nomidan foydalanish mutlaq huquqiga egadir.

Qarang: mazkur Kodeksning 65-bobi 1-paragrifi, “Firma nomlari to‘g‘risida”gi Qonunning 7-moddasi, “Tadbirkorlik faoliyati erkinligining kafolatlari to‘g‘risida”gi Qonunning 33-moddasi.

O‘zga firma nomidan g‘ayriqonuniy suratda foydalanayotgan shaxs firma nomiga egalik qilish huquqi bo‘lgan shaxsning talabi bilan undan foydalanishni to‘xtatishi hamda yetkazilgan zararlarni to‘lashi lozim.

Qarang: “Firma nomlari to‘g‘risida”gi Qonunning 11-moddasi.

Qarang: sud amaliyoti.

47-modda. Vakolatxonalar va filiallar

Vakolatxona yuridik shaxsning u turgan yerdan tashqarida joylashgan, yuridik shaxs manfaatlarini ifodalaydigan va ularni himoya qiladigan alohida bo‘linmasidir.

Filial yuridik shaxsning u turgan yerdan tashqarida joylashgan hamda uning barcha vazifalarini yoki vazifalarining bir qismini, shu jumladan vakolatxona vazifalarini bajaradigan alohida bo‘linmasidir.

Agar qonunda boshqacha tartib belgilangan bo‘lmasa, vakolatxona va filiallar yuridik shaxs hisoblanmaydi. Ular o‘zlarini tashkil etgan yuridik shaxs tomonidan mol-mulk bilan ta‘minlanadilar hamda u tasdiqlagan nizomlar asosida ish olib boradilar. Vakolatxona va filiallarning rahbarlari yuridik shaxs tomonidan tayinlanadi hamda uning ishonchnomasi asosida ish olib boradi.

Qarang: “Nodavlat notijorat tashkilotlari to‘g‘risida”gi Qonunning 9-moddasi, “Aksiyadorlik jamiyatlari va aksiyadorlarning huquqlarini himoya qilish to‘g‘risida”gi Qonunning 7-moddasi, “Mas’uliyati cheklangan hamda qo‘shimcha mas’uliyatli jamiyatlar to‘g‘risida”gi Qonun 5-moddasi ikkinchi qismi, “Xo‘jalik shirkatlari to‘g‘risida”gi Qonunning 3-moddasi yettinchi qismi, “Xususiy korxona to‘g‘risida”gi Qonunning 9-moddasi.

48-modda. Yuridik shaxsning javobgarligi

Yuridik shaxs o‘z majburiyatlari bo‘yicha o‘ziga qarashli butun mol-mulk bilan javob beradi.

Davlat korxonasi va mulkdor tomonidan moliyaviy ta‘minlanadigan muassasa o‘z majburiyatlari bo‘yicha ushbu Kodeks 72-moddasi bashinchi qismida hamda 76-moddasi uchinchi qismida nazarda tutilgan tartibda va shartlar asosida javob beradilar.

Yuridik shaxs muassisi (ishtirokchisi) yoki uning mol-mulkining egasi yuridik shaxsning majburiyatlari bo‘yicha javob bermaydi, yuridik shaxs esa muassis (ishtirokchi) yoki

mulkdorning majburiyatlari bo'yicha javob bermaydi, ushbu Kodeksda yoki yuridik shaxsning ta'sis hujjatlarida nazarda tutilgan hollar bundan mustasno.

Agar yuridik shaxsning nochorligi (bankrotligi) shu yuridik shaxs uchun majburiy ko'rsatmalarni berish huquqiga ega bo'lgan muassis (ishtirokchi) sifatidagi shaxsning yoki yuridik shaxs mol-mulki mulkdorining g'ayriqonuniy harakatlari tufayli vujudga keltirilgan bo'lsa, yuridik shaxsning mol-mulki yetarli bo'lmagan taqdirda bunday shaxs zimmasiga uning majburiyatlari bo'yicha subsidiar javobgarlik yuklatilishi mumkin.

Muassis (ishtirokchi) yoki yuridik shaxs mol-mulkining mulkdori shu yuridik shaxsning ta'sis hujjatlarida nazarda tutilgan taqdirdagina majburiy ko'rsatmalar berish huquqiga ega.

Yuridik shaxs uchun majburiy ko'rsatmalar berish huquqiga ega bo'lgan muassis (ishtirokchi) yoki mulkdor yuridik shaxsning muayyan harakatni amalga oshirishi oqibatida nochor (bankrot) bo'lib qolishini oldindan bilib, o'z huquqidan uning ana shunday harakatni amalga oshirishini ko'zlab foydalangan holdagina yuridik shaxsning nochorligi (bankrotligi) ularning tomonidan vujudga keltirilgan deb hisoblanadi.

Qarang: mazkur Kodeksning 60-moddasi [birinchi qismi](#), 61-moddasi [birinchi qismi](#), 63-moddasi [birinchi qismi](#), 69-moddasi [ikkinchi qismi](#), 70-moddasi [o'ninchi qismi](#), 76-moddasi [uchinchi qismi](#).

(48-moddaning to'rtinchi qismi O'zbekiston Respublikasining 1996-yil 27-dekabrdagi 357-I-son [Qonuniga](#) muvofiq to'rtinchi, beshinchi va oltinchi qismlar bilan

almashtirilgan — Oliy Majlis Axborotnomasi, 1997-y., 2-son, 56-modda)

Qarang: sud amaliyoti.

49-modda. Yuridik shaxsni qayta tashkil etish

Yuridik shaxsni qayta tashkil etish (qo‘shib yuborish, qo‘shib olish, bo‘lish, ajratib chiqarish, o‘zgartirish) uning muassislari (ishtirokchilari) yoki ta’sis hujjatlarida shunga vakil qilingan yuridik shaxs organi qaroriga muvofiq amalga oshirilishi mumkin.

Qarang: “Aksiyadorlik jamiyatlari va aksiyadorlarning huquqlarini himoya qilish to‘g‘risida”gi Qonunning 92 - 97-moddalari, “Mas’uliyati cheklangan hamda qo‘shimcha mas’uliyatli jamiyatlar to‘g‘risida”gi Qonunning 49 - 54-moddalari, “Investitsiyalar va investitsiya faoliyati to‘g‘risida”gi Qonuni 56-moddasi.

Qonunda belgilangan hollarda yuridik shaxsni bo‘lish yoki uning tarkibidan bir yoxud bir necha yuridik shaxsni ajratib chiqarish shaklida uni qayta tashkil etish vakil qilingan davlat organlarining qarori bilan yoxud sud qarori bilan amalga oshiriladi.

Qarang: “Xususiy korxona to‘g‘risida”gi Qonunning 28-moddasi.

Agar yuridik shaxs muassislari (ishtirokchilari), ular vakil qilgan organ yoki yuridik shaxsning o‘z ta’sis hujjatlari bilan qayta tashkil etishga vakil qilingan organi yuridik shaxsni

vakolatli davlat organining qarorida belgilangan muddatda qayta tashkil etmayotgan bo'lsa, sud mazkur davlat organining da'vosi bo'yicha yuridik shaxsning boshqaruvchisini tayinlaydi va unga ushbu yuridik shaxsni qayta tashkil etishni topshiradi. Boshqaruvchi tayinlangan paytdan boshlab unga yuridik shaxsning ishlarini boshqarish vakolatlari o'tadi. Boshqaruvchi sudda yuridik shaxs nomidan harakat qiladi, taqsimlash balansini tuzadi va uni yuridik shaxslarni qayta tashkil etish natijasida vujudga keladigan ta'sis hujjatlari bilan birga ko'rib chiqish uchun sudga topshiradi. Sudning ushbu hujjatlarni tasdiqlashi yangidan vujudga kelayotgan yuridik shaxslarni davlat ro'yxatidan o'tkazish uchun asos bo'ladi.

Qonunda belgilangan hollarda yuridik shaxslarni qo'shib yuborish, qo'shib olish yoki o'zgartirish shaklida qaytadan tashkil etish vakolatli davlat organlarining roziligi bilangina amalga oshirilishi mumkin.

Qo'shib olish shaklida qayta tashkil etish hollarini istisno qilganda, yangidan vujudga kelgan yuridik shaxslar davlat ro'yxatidan o'tkazilgan paytdan boshlab yuridik shaxs qayta tashkil etilgan hisoblanadi.

Yuridik shaxs unga boshqa yuridik shaxsni qo'shib olish shaklida qayta tashkil etilganida qo'shib olingan yuridik shaxsning faoliyati to'xtatilgani haqidagi yozuv yuridik shaxslarning yagona davlat reyestriga kiritilgan paytdan boshlab yuridik shaxs qayta tashkil etilgan hisoblanadi.

Qarang: "Aksiyadorlik jamiyatlari va aksiyadorlarning huquqlarini himoya qilish to'g'risida"gi Qonun 92-moddasi [ikkinchi qismi](#), "Sug'urta faoliyati to'g'risida"gi Qonunning [18-moddasi](#), Markaziy Bank tomonidan tasdiqlangan "Banklarni qayta tashkil etish tartibi to'g'risida"gi Nizomning [1.1-bandi](#)

(1998-yil 23-iyulda 456-son bilan davlat ro'yxatidan o'tkazilgan).

50-modda. Yuridik shaxslarni qayta tashkil etishda huquqiy vorislik

Yuridik shaxslar qo'shib yuborilganida ulardan har birining huquq va burchlari topshirish hujjatiga muvofiq yangidan vujudga kelgan yuridik shaxsga o'tadi.

Qarang: mazkur Kodeksning [51-moddasi](#), "Aksiyadorlik jamiyatlari va aksiyadorlarning huquqlarini himoya qilish to'g'risida"gi Qonun 93-moddasi [to'rtinchi qismi](#), "Mas'uliyati cheklangan hamda qo'shimcha mas'uliyatli jamiyatlarning to'g'risida"gi Qonun 50-moddasi [beshinchi qismi](#).

Yuridik shaxs boshqa yuridik shaxsga qo'shilganida, bu yuridik shaxsga qo'shilgan yuridik shaxsning huquq va burchlari topshirish hujjatiga muvofiq o'tadi.

Qarang: mazkur Kodeksning [51-moddasi](#), "Aksiyadorlik jamiyatlari va aksiyadorlarning huquqlarini himoya qilish to'g'risida"gi Qonun 94-moddasi [to'rtinchi qismi](#), "Mas'uliyati cheklangan hamda qo'shimcha mas'uliyatli jamiyatlarning to'g'risida"gi Qonun 51-moddasi [to'rtinchi qismi](#).

Yuridik shaxs bo'lingan taqdirda uning huquq va burchlari taqsimlash balansiga muvofiq yangidan vujudga kelgan yuridik shaxslarga o'tadi.

Qarang: mazkur Kodeksning [51-moddasi](#), "Aksiyadorlik jamiyatlari va aksiyadorlarning huquqlarini himoya qilish to'g'risida"gi Qonun 95-moddasi [to'rtinchi qismi](#), "Mas'uliyati cheklangan hamda qo'shimcha mas'uliyatli jamiyatlarning to'g'risida"gi Qonun 51-moddasi [to'rtinchi qismi](#).

cheklangan hamda qo'shimcha mas'uliyatli jamiyatlar to'g'risida"gi Qonun 52-moddasi beshinchi qismi.

Yuridik shaxs tarkibidan bir yoki bir necha yuridik shaxs ajralib chiqqanida qayta tashkil etilgan yuridik shaxsning huquq va burchlari taqsimlash balansiga muvofiq ularning har biriga o'tadi.

Qarang:mazkur Kodeksning 51-moddasi, "Aksiyadorlik jamiyatlari va aksiyadorlarning huquqlarini himoya qilish to'g'risida"gi Qonun 96-moddasi to'rtinchi qismi, "Mas'uliyati cheklangan hamda qo'shimcha mas'uliyatli jamiyatlar to'g'risida"gi Qonun 53-moddasi beshinchi – oltinchi qismlari.

Bir turdagi yuridik shaxs boshqa turdagi yuridik shaxsga aylantirilganida (tashkiliy-huquqiy shakli o'zgartirilganida), qayta tashkil etilgan yuridik shaxsning huquq va burchlari topshirish hujjatiga muvofiq yangidan vujudga kelgan yuridik shaxsga o'tadi.

Qarang:mazkur Kodeksning 51-moddasi, "Aksiyadorlik jamiyatlari va aksiyadorlarning huquqlarini himoya qilish to'g'risida"gi Qonun 97-moddasi to'rtinchi qismi, "Mas'uliyati cheklangan hamda qo'shimcha mas'uliyatli jamiyatlar to'g'risida"gi Qonun 54-moddasi to'rtinchi qismi.

51-modda. Topshirish hujjati va taqsimlash balansi

Topshirish hujjati va taqsimlash balansi qayta tashkil etilgan yuridik shaxsning barcha kreditorlari va qarzdorlariga nisbatan barcha majburiyatlari bo'yicha, shu jumladan taraflar bahslashayotgan majburiyatlar bo'yicha ham, huquqiy vorislik to'g'risidagi qoidalarni o'z ichiga olgan bo'lishi kerak.

Topshirish hujjati va taqsimlash balansi yuridik shaxs muassislari (ishtirokchilari) tomonidan yoki yuridik shaxslarni qayta tashkil etish to'g'risida qaror qabul qilgan organ tomonidan tasdiqlanadi hamda ta'sis hujjatlari bilan birga yangidan vujudga kelgan yuridik shaxslarni davlat ro'yxatidan o'tkazish yoki mavjud yuridik shaxslarning ta'sis hujjatlariga o'zgartishlar kiritish uchun taqdim etiladi.

Ta'sis hujjatlari bilan birga tegishincha topshirish hujjatini yoki taqsimlash balansini taqdim etmaslik, shuningdek ularda qayta tashkil etilgan yuridik shaxsning majburiyatlari bo'yicha huquqiy vorislik to'g'risidagi qoidalarining yo'qligi yangidan vujudga kelgan yuridik shaxslarni davlat ro'yxatidan o'tkazishning rad etilishiga olib keladi.

52-modda. Yuridik shaxs qayta tashkil etilganida kreditorlar huquqlarining kafolatlari

Yuridik shaxsni qayta tashkil etish to'g'risida qaror qabul qilgan yuridik shaxs muassislari (ishtirokchilari) yoki organ qayta tashkil etilayotgan yuridik shaxsning kreditorlarini bu haqda yozma ravishda xabardor qilishlari shart.

Qayta tashkil etilayotgan yuridik shaxsning kreditori shu yuridik shaxsning qarzdor bo'lishiga olib kelgan majburiyatlarni bekor qilishni yoki muddatidan oldin bajarishni hamda zararni to'lashni talab qilishga haqli.

Agar taqsimlash balansi qayta tashkil etilgan yuridik shaxsning huquqiy vorisini aniqlash imkonini bermasa, yangidan vujudga kelgan yuridik shaxslar qayta tashkil etilgan yuridik shaxsning o'z kreditorlari oldidagi majburiyatlari bo'yicha solidar javobgar bo'ladilar.

Qarang: "Aksiyadorlik jamiyatlari va aksiyadorlarning huquqlarini himoya qilish to'g'risida"gi Qonunning 92-moddasi

oltinchi qismi, “Mas’uliyati cheklangan hamda qo‘shimcha mas’uliyatli jamiyatlar to‘g‘risida”gi Qonunning 49-moddasi oltinchi qismi.

53-modda. Yuridik shaxsni tugatish

Yuridik shaxsni tugatish uning huquq va burchlari huquqiy vorislik tartibida boshqa shaxsga o‘tmasdan bekor qilinishiga olib keladi.

Qarang: mazkur Kodeksning 54 — 56-moddalari, “Tadbirkorlik faoliyati erkinligining kafolatlari to‘g‘risida”gi Qonunning 49-moddasi, “Aksiyadorlik jamiyatlari va aksiyadorlarning huquqlarini himoya qilish to‘g‘risida”gi Qonunning 98-moddasi, “Investitsiyalar va investitsiya faoliyati to‘g‘risida”gi Qonuni 56-moddasi, “Mas’uliyati cheklangan hamda qo‘shimcha mas’uliyatli jamiyatlar to‘g‘risida”gi Qonunning 55-moddasi, “Xo‘jalik shirkatlari to‘g‘risida”gi Qonun 27-moddasi ikkinchi — uchinchi qismlari, 31-moddasi ikkinchi — to‘rtinchi qismlari.

Yuridik shaxs quyidagi hollarda tugatilishi mumkin:

uning muassislari (ishtirokchilari)ning yoki ta’sis hujjatlari bilan tugatishga vakolat berilgan yuridik shaxs organining qaroriga muvofiq, shu jumladan yuridik shaxsning amal qilish muddati tugashi, uni tashkil etishdan ko‘zlangan maqsadga erishilganligi munosabati bilan yoki yuridik shaxsni tashkil qilish chog‘ida qonun hujjatlari buzilishiga yo‘l qo‘yilganligi sababli, agar bu buzilishlarni bartaraf etib bo‘lmasa, sud yuridik shaxsni ro‘yxatdan o‘tkazishni haqiqiy emas deb topganida;

faoliyat ruxsatnomasiz (litsenziyasiz) amalga oshirilgan yoki qonunda taqiqlangan faoliyat amalga oshirilgan taqdirda,

agar qonun hujjatlarida boshqacha qoida nazarda tutilmagan bo'lsa, shuningdek ushbu Kodeksda nazarda tutilgan boshqa hollarda sudning qaroriga ko'ra.

(53-modda ikkinchi qismining uchinchi xatboshisi O'zbekiston Respublikasining 2019-yil 11-dekabrdagi O'RQ-592-sonli Qonuni tahririda — Qonun hujjatlari ma'lumotlari milliy bazasi, 12.12.2019-y., 03/19/592/4144-son — 2020-yil 1-yanvardan kuchga kiradi)

moliya-xo'jalik faoliyati amalga oshirilmaganligi sababli belgilangan tartibda harakatsiz rejimga o'tkazilgan paytdan e'tiboran uch yil ichida faoliyat tiklanmagan taqdirda ro'yxatdan o'tkazuvchi organning qaroriga ko'ra, bundan nodavlat notijorat tashkilotlari mustasno.

(53-moddaning ikkinchi qismi O'zbekiston Respublikasining 2019-yil 11-dekabrdagi O'RQ-592-sonli Qonuniga asosan to'rtinchi xatboshi bilan to'ldirilgan — Qonun hujjatlari ma'lumotlari milliy bazasi, 12.12.2019-y., 03/19/592/4144-son — 2020-yil 1-yanvardan kuchga kiradi)

Sudning yuridik shaxsni tugatish to'g'risidagi qarorida uning muassislari (ishtirokchilari) yoxud yuridik shaxsning ta'sis hujjatlari bilan uni tugatishga vakil qilingan organ zimmasiga yuridik shaxsni tugatishni amalga oshirish vazifasi yuklatilishi mumkin.

Qarang: mazkur Kodeksning 54 — 56-moddalari, “Nodavlat notijorat tashkilotlari to'g'risida”gi Qonunning 36-moddasi, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 12.12.2013-yildagi “Fuqarolik jamiyati institutlarini rivojlantirishga ko'maklashish borasidagi qo'shimcha chora-tadbirlar

to‘g‘risida”gi Qarorining 2-bandida ikkinchi xatboshisi, Vazirlar Mahkamasining 2019-yil 21-avgustdagi 704-son qarori bilan tasdiqlangan Moliya-xo‘jalik faoliyatini amalga oshirmayotgan tadbirkorlik subyektlarini davlat reyestridan chiqarish tartibi to‘g‘risida nizom, “Fermer xo‘jaligi to‘g‘risida”gi Qonunning 32-moddasi.

Qarang: sud amaliyoti.

54-modda. Yuridik shaxsni tugatish to‘g‘risida qaror qabul qilgan shaxsning burchlari

Yuridik shaxsni tugatish to‘g‘risida qaror qabul qilgan yuridik shaxs muassislari (ishtirokchilari) yoki organ bu haqda yuridik shaxslarni davlat ro‘yxatidan o‘tkazuvchi organga darhol yozma xabar berishlari kerak, davlat ro‘yxatidan o‘tkazuvchi organ yuridik shaxs tugatish jarayonida ekanligi haqidagi ma’lumotlarni yuridik shaxslarning yagona davlat reyestriga kiritib qo‘yadi.

Yuridik shaxsni tugatish to‘g‘risida qaror qabul qilgan yuridik shaxs muassislari (ishtirokchilari) yoki organ tugatuvchini — tugatish komissiyasini yoki jismoniy shaxsni tayinlaydilar hamda ushbu Kodeksga muvofiq tugatish tartibi va muddatini belgilaydilar. Yuridik shaxsni tugatish to‘g‘risidagi qaror sud tomonidan qabul qilingan taqdirda, tugatuvchi yuridik shaxslarni davlat ro‘yxatidan o‘tkazuvchi organ bilan kelishilgan holda tayinlanadi.

(54-moddaning ikkinchi qismi O‘zbekiston Respublikasining 2007-yil 14-dekabrdagi O‘RQ-127-sonli Qonuni tahririda — O‘R QHT, 2007-y., 50-51-son, 506-modda)

Tugatuvchi tayinlangan paytdan boshlab yuridik shaxsning ishlarini boshqarish bo'yicha vakolatlar tugatuvchiga o'tadi. Tugatuvchi tugatilayotgan yuridik shaxs nomidan sudda ishtirok etadi.

(54-moddaning uchinchi qismi O'zbekiston Respublikasining 2007-yil 14-dekabrdagi O'RQ-127-sonli Qonuni tahririda — O'R QHT, 2007-y., 50-51-son, 506-modda)

Qarang: mazkur Kodeksning 55-moddasi, “Aksiyadorlik jamiyatlari va aksiyadorlarning huquqlarini himoya qilish to'g'risida”gi Qonunning 98-moddasi uchinchi, beshin — oltinchi qismlari, “Mas'uliyati cheklangan hamda qo'shimcha mas'uliyatli jamiyatlar to'g'risida”gi Qonun 55-moddasining to'rtinchi — oltinchi qismlari, Vazirlar Mahkamasining 15.01.2015-yildagi 5-son qarori bilan tasdiqlangan “Nodavlat notijorat tashkilotlarini tugatish tartibi to'g'risida”gi Nizomning 4 — 6, 34 — 35-bandlari.

55-modda. Yuridik shaxsni tugatish tartibi

Tugatuvchi yuridik shaxsning tugatilishi haqida ommaviy axborot vositalarida e'lon beradi. Yuridik shaxs bo'lgan tadbirkorlik subyektini ixtiyoriy ravishda tugatish to'g'risidagi e'lon ro'yxatdan o'tkazuvchi organ tomonidan uning rasmiy veb-saytiga joylashtiriladi.

(55-moddaning birinchi qismi O'zbekiston Respublikasining 2019-yil 11-dekabrdagi O'RQ-592-sonli Qonuni tahririda — Qonun hujjatlari ma'lumotlari milliy bazasi, 12.12.2019-y., 03/19/592/4144-son — 2020-yil 1-yanvardan kuchga kiradi)

Yuridik shaxsning tugatilishi haqidagi e'londa uning kreditorlari talablarini bildirish tartibi va muddatlari ko'rsatiladi. Bu muddat tugatish to'g'risidagi e'lon chiqqan paytdan e'tiboran ikki oydan kam bo'lmasligi kerak.

(55-modda O'zbekiston Respublikasining 2019-yil 11-dekabrdagi O'RQ-592-sonli Qonuniga asosan ikkinchi qism bilan to'ldirilgan — Qonun hujjatlari ma'lumotlari milliy bazasi, 12.12.2019-y., 03/19/592/4144-son — 2020-yil 1-yanvardan kuchga kiradi)

Tugatuvchi kreditorlarni aniqlash va debitorlik qarzini olish choralarini ko'radi, shuningdek kreditorlarni yuridik shaxs tugatilishi haqida yozma ravishda xabardor qiladi.

Kreditorlar tomonidan talablarni qo'yish uchun belgilangan muddat tamom bo'lganidan keyin tugatuvchi oraliq tugatish balansini tuzadi, bu balans tugatilayotgan yuridik shaxs mol-mulkining tarkibi, kreditorlar qo'ygan talablar ro'yxati, shuningdek ularni qarab chiqish natijalari to'g'risidagi ma'lumotlarni o'z ichiga oladi.

(55-moddaning birinchi, ikkinchi va uchinchi qismlari O'zbekiston Respublikasining 2007-yil 14-dekabrdagi O'RQ-127-sonli Qonuni tahririda — O'R QHT, 2007-y., 50-51-son, 506-modda)

Oraliq tugatish balansini yuridik shaxsni tugatish to'g'risida qaror qabul qilgan yuridik shaxs muassislari (ishtirokchilari) yoki organ tomonidan tasdiqlanadi. Yuridik shaxsni tugatish to'g'risidagi qaror sud tomonidan qabul qilingan taqdirda, oraliq tugatish balansini yuridik shaxslarni davlat ro'yxatidan o'tkazuvchi organ bilan kelishilgan holda tasdiqlanadi.

(55-moddaning to'rtinchi qismi O'zbekiston Respublikasining 2006-yil 4-apreldagi O'RQ-28-sonli Qonuni tahririda — O'R QHT, 2006-y., 14-son, 110-modda)

Agar tugatilayotgan yuridik shaxs (muassasalardan tashqari) ixtiyoridagi pul mablag'lari kreditorlarning talablarini qondirish uchun yetarli bo'lmasa, tugatuvchi yuridik shaxsning mol-mulkini kimoshdi savdosi orqali sud qarorlarini ijro etish uchun belgilangan tartibda sotadi.

Tugatilayotgan yuridik shaxs kreditorlariga pul summalarini to'lash tugatuvchi tomonidan ushbu Kodeksning 56-moddasida belgilab qo'yilgan navbat tartibida, oraliq tugatish balansiga muvofiq, u tasdiqlangan kundan boshlab amalga oshiriladi.

(55-moddaning beshinchi va oltinchi qismlari O'zbekiston Respublikasining 2007-yil 14-dekabrdagi O'RQ-127-sonli Qonuni tahririda — O'R QHT, 2007-y., 50-51-son, 506-modda)

Kreditorlar bilan hisob-kitob qilish tugaganidan keyin tugatuvchi tugatish balansini tuzadi, uni yuridik shaxsni tugatish to'g'risida qaror qabul qilgan yuridik shaxs muassislari (ishtirokchilari) yoki organ tasdiqlaydi. Yuridik shaxsni tugatish to'g'risidagi qaror sud tomonidan qabul qilingan taqdirda, tugatish balansi yuridik shaxslarni davlat ro'yxatidan o'tkazuvchi organ bilan kelishilgan holda tasdiqlanadi.

(55-moddaning yettinchi qismi O'zbekiston Respublikasining 2007-yil 14-dekabrdagi O'RQ-127-sonli Qonuni tahririda — O'R QHT, 2007-y., 50-51-son, 506-modda)

Tugatilayotgan davlat korxonasining mol-mulki, tugatilayotgan muassasaning esa — pul mablag'lari

kreditorlarning talablarini qondirish uchun yetarli bo'lmasa, kreditorlar o'z talablarining qolgan qismini ushbu korxona yoki muassasa mulkdori hisobidan qondirish to'g'risida sudga da'vo bilan murojaat qilish huquqiga egadirlar.

Yuridik shaxsning kreditorlar talablari qondirilganidan keyin qolgan mol-mulki uning shu mol-mulkka ashyoviy huquqlarga yoki ushbu yuridik shaxsga nisbatan majburiy huquqlarga ega bo'lgan muassislariga (ishtirokchilariga), agar qonun hujjatlarida o'zgacha tartib nazarda tutilmagan bo'lsa, topshiriladi.

Moliya-xo'jalik faoliyatini amalga oshirmayotgan korxonalarni tugatish, shuningdek ularni muassislari yo'qligida tugatish taomili va xususiyatlari qonun hujjatlari bilan tartibga solinadi.

(55-moddaning o'n birinchi qismi O'zbekiston Respublikasining 2019-yil 11-dekabrdagi O'RQ-592-sonli Qonuni tahririda — Qonun hujjatlari ma'lumotlari milliy bazasi, 12.12.2019-y., 03/19/592/4144-son — 2020-yil 1-yanvardan kuchga kiradi)

Yuridik shaxsning tugatilishi haqidagi yozuv yuridik shaxslarning yagona davlat reyestriga kiritib qo'yilganidan so'ng yuridik shaxsni tugatish tamomlangan, yuridik shaxsning faoliyati esa tugagan hisoblanadi.

Qarang: mazkur Kodeksning 55 — 56-moddalari, "Aksiyadorlik jamiyatlari va aksiyadorlarning huquqlarini himoya qilish to'g'risida"gi Qonunning 99 — 101-moddalari, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 7-iyundagi PF-5739-sonli "Tadbirkorlik subyektlarni tugatish tartib-

taomillarini soddalashtirish chora-tadbirlari to'g'risida”gi [Farmoni](#), Vazirlar Mahkamasining 15.01.2015-yildagi 5-son qarori bilan tasdiqlangan “Nodavlat notijorat tashkilotlarini tugatish tartibi to'g'risida”gi Nizomning [14 — 32, 37 — 41-bandlari](#), Vazirlar Mahkamasining 2019-yil 21-avgustdagi 704-sonli “Tadbirkorlik subyektlarini ixtiyoriy tugatish va ularning faoliyatini to'xtatish tartibi hamda Moliya-xo'jalik faoliyatini amalga oshirmayotgan tadbirkorlik subyektlarini davlat reyestridan chiqarish tartibi to'g'risidagi nizomlarni tasdiqlash haqida”gi [qarori](#), O'zbekiston Respublikasi Markaziy Bankning 22.05.2008-yildagi Qarori bilan tasdiqlangan “Kredit uyushmalarini qayta tashkil etish va tugatish tartibi to'g'risida”gi [Nizom](#).

56-modda. Kreditorlarning talablarini qanoatlantirish

Yuridik shaxs tugatilayotganida birinchi navbatda fuqarolarning mehnatga oid huquqiy munosabatlaridan kelib chiqadigan, alimentlarni undirishdan va mualliflik shartnomalari bo'yicha mukofot to'lash haqidagi talablari, shuningdek hayotiga yoki sog'lig'iga zarar yetkazganligi uchun tugatilayotgan yuridik shaxs javobgar bo'lgan fuqarolarning talablari ham tegishli vaqtbay to'lovlarni kapitallashtirish yo'li bilan qanoatlantiriladi.

Boshqa kreditorlarning talablari qonun hujjatlarida nazarda tutilgan tartibda va shartlarda qanoatlantiriladi.

Qarang: mazkur Kodeksning [784-moddasi](#).

57-modda. Yuridik shaxsning nochorligi (bankrotligi)

Tijoratchi tashkilot bo'lgan yuridik shaxs, davlat korxonasidan tashqari, shuningdek matlubot kooperativi yoki ijtimoiy fond shaklida ish olib borayotgan yuridik shaxsning

kreditorlar talablarini qondirishga qurbi yetmasa, sudning qaroriga muvofiq u nochor (bankrot) deb hisoblanishi mumkin.

Yuridik shaxsning bankrot deb hisoblanishi uning tugatilishiga olib keladi.

Tijoratchi tashkilot bo'lgan yuridik shaxs, shuningdek matlubot kooperativi yoki ijtimoiy fond shaklida ish olib borayotgan yuridik shaxs bankrotlik alomatlari mavjud bo'lgan taqdirda o'zini bankrot deb topish to'g'risidagi ariza bilan sudga murojaat etadi.

(57-moddaning uchinchi qismi O'zbekiston Respublikasining 2003-yil 25-apreldagi 482-II-son [Qonuni](#) tahririda — Oliy Majlis Axborotnomasi, 2003-y., 5-son, 67-modda)

Sudning yuridik shaxsni bankrot deb hisoblashi asoslari, shuningdek bunday yuridik shaxsni tugatish tartibi qonunda belgilanadi.

(57-moddaning to'rtinchi qismi O'zbekiston Respublikasining 2003-yil 25-apreldagi 482-II-son [Qonuni](#) tahririda — Oliy Majlis Axborotnomasi, 2003-y., 5-son, 67-modda)

Qarang: mazkur Kodeksning [39](#) — [40-moddalari](#), O'zbekiston Respublikasining “Bankrotlik to'g'risida”gi (yangi tahriri)[Qonuni](#), O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 14.08.2013-yildagi “Soxta bankrotlik, bankrotlikni yashirish va qasddan bankrotlikka olib kelish alomatlarini aniqlash qoidalarini tasdiqlash to'g'risida”gi [qarori](#), O'zbekiston Respublikasi Oliy xo'jalik sudi Plenumining 27.01.2006-yildagi “Bankrotlik to'g'risidagi qonun hujjatlarini

iqtisodiy sudlar tomonidan qo'llashning ayrim masalalari haqida”gi qarori.

2-§. Tijorat tashkilotlari

58-modda. Xo‘jalik shirkatlari va jamiyatlari to‘g‘risidagi asosiy qoidalar

Ulushlarga (qo‘shilgan hissalariga) yoki muassislarning (ishtirokchilarning) aksiyalariga bo‘lingan ustav fondi (ustav kapitali)ga ega bo‘lgan tijoratchi tashkilotlar xo‘jalik shirkatlari va jamiyatlari hisoblanadi. Muassislar (ishtirokchilar) qo‘shgan hissalar yoki ular sotib olgan aksiyalar hisobiga vujudga keltirilgan, shuningdek xo‘jalik shirkati yoki jamiyati o‘z faoliyati jarayonida ishlab chiqargan va sotib olgan mol-mulk mulk huquqi asosida unga tegishlidir.

Xo‘jalik shirkatlari va jamiyatlari to‘liq shirkat, kommandit shirkat, mas’uliyati cheklangan yoki qo‘shimcha mas’uliyatli jamiyat, aksiyadorlik jamiyati shaklida tuzilishi mumkin.

(58-moddaning ikkinchi qismi O‘zbekiston Respublikasining 2014-yil 14-maydagi O‘RQ-372-sonli Qonuni tahririda — O‘R QHT, 2014-y., 20-son, 222-modda)

Qarang: mazkur Kodeksning 39, 40, 59-moddalari, O‘zbekiston Respublikasining “Xo‘jalik shirkatlari to‘g‘risida”gi Qonuni, O‘zbekiston Respublikasining “Mas’uliyati cheklangan hamda qo‘shimcha mas’uliyatli jamiyatlar to‘g‘risida”gi Qonuni, O‘zbekiston Respublikasining “Aksiyadorlik jamiyatlari va aksiyadorlarning huquqlarini himoya qilish to‘g‘risida”gi Qonuni.

Yakka tadbirkorlar va (yoki) tijoratchi tashkilotlar to'liq shirkatlarning ishtirokchilari hamda kommandit shirkatlarda to'liq sheriklar bo'lishlari mumkin.

Fuqarolar va yuridik shaxslar xo'jalik jamiyatlarida ishtirokchilar va kommandit shirkatlarda hissa qo'shuvchilar bo'lishlari mumkin.

Agar qonunda boshqacha tartib belgilab qo'yilgan bo'lmasa, davlat hokimiyati organlari xo'jalik jamiyatlarining ishtirokchilari hamda kommandit shirkatlarga hissa qo'shuvchilar bo'lishga haqli emaslar.

Qarang: O'zbekiston Respublikasining "Xo'jalik shirkatlari to'g'risida"gi Qonunining 5-moddasi [uchinchi qismi](#), O'zbekiston Respublikasining "Aksiyadorlik jamiyatlari va aksiyadorlarning huquqlarini himoya qilish to'g'risida"gi Qonunining 11-moddasi [ikkinchi qismi](#), O'zbekiston Respublikasining "Mas'uliyati cheklangan hamda qo'shimcha mas'uliyatli jamiyatlar to'g'risida"gi Qonunining 7-moddasi [uchinchi qismi](#).

Mulkdorlar tomonidan moliyaviy ta'minlab turiladigan muassasalar, qonunda boshqacha tartib belgilab qo'yilgan bo'lmasa, mulkdorning roziligi bilan xo'jalik jamiyatlarining ishtirokchilari va kommandit shirkatlarga hissa qo'shuvchilar bo'lishlari mumkin.

Qonun ayrim toifadagi fuqarolarning xo'jalik shirkatlarida va jamiyatlarida ishtirok etishini taqiqlab yoki cheklab qo'yishi mumkin, aksiyadorlik jamiyatlari bundan mustasno.

(58-moddaning yettinchi qismi O‘zbekiston Respublikasining 2014-yil 14-maydagi O‘RQ-372-sonli Qonuni tahririda — O‘R QHT, 2014-y., 20-son, 222-modda)

Qarang: O‘zbekiston Respublikasining “Xo‘jalik shirkatlari to‘g‘risida”gi Qonunining 5-moddasi, “Mas’uliyati cheklangan hamda qo‘shimcha mas’uliyatli jamiyatlar to‘g‘risida”gi Qonunning 7-moddasi birinchi — ikkinchi qismlari.

Xo‘jalik shirkatlari va jamiyatlari boshqa xo‘jalik shirkatlari va jamiyatlarining muassislari (ishtirokchilari) bo‘lishlari mumkin, ushbu Kodeksda va boshqa qonunlarda nazarda tutilgan hollar bundan mustasno.

Qarang: O‘zbekiston Respublikasining “Xo‘jalik shirkatlari to‘g‘risida”gi Qonuni 3-moddasining yettinchi qismi; O‘zbekiston Respublikasining “Aksiyadorlik jamiyatlari va aksiyadorlarning huquqlarini himoya qilish to‘g‘risida”gi Qonunining 8-moddasi, O‘zbekiston Respublikasining “Mas’uliyati cheklangan hamda qo‘shimcha mas’uliyatli jamiyatlar to‘g‘risida”gi Qonuni 5-moddasining ikkinchi qismi.

Xo‘jalik shirkati yoki jamiyatining mol-mulkiga pul, qimmatli qog‘ozlar, pul bilan baholanadigan boshqa buyumlar yoki mulkiy huquqlar yoxud boshqa shaxsga o‘tkaziladigan o‘zga huquqlar hissa sifatida qo‘shilishi mumkin.

Xo‘jalik jamiyati ishtirokchisining qo‘shgan hissasini pul bilan baholash jamiyatning muassislari (ishtirokchilari) o‘rtasidagi kelishuvga muvofiq amalga oshiriladi, qonunda

nazarda tutilgan hollarda esa — baholovchi tashkilot tomonidan baholanishi kerak.

(58-moddaning o‘ninchi qismi O‘zbekiston Respublikasining 2010-yil 17-sentabrdagi O‘RQ-257-sonli Qonuni tahririda — O‘R QHT, 2010-y., 37-son, 315-modda)

Xo‘jalik shirkatlari va jamiyatlari (aksiyadorlik jamiyatidan tashqari) aksiyalar chiqarishga haqli emas.

(58-moddaning o‘n birinchi qismi O‘zbekiston Respublikasining 2014-yil 14-maydagi O‘RQ-372-sonli Qonuni tahririda — O‘R QHT, 2014-y., 20-son, 222-modda)

Qarang: O‘zbekiston Respublikasining “Mas’uliyati cheklangan hamda qo‘shimcha mas’uliyatli jamiyatlar to‘g‘risida”gi Qonunining 14-moddasi sakkizinchi qismi, O‘zbekiston Respublikasining “Xo‘jalik shirkatlari to‘g‘risida”gi Qonunining 10-moddasi oltinchi qismi.

59-modda. Xo‘jalik shirkati yoki jamiyati ishtirokchilarining huquq va burchlari

Xo‘jalik shirkati yoki jamiyatining ishtirokchilari quyidagilarga haqlidirlar:

shirkatning yoki jamiyatning ishlarini boshqarishda qatnashish, boshqa qonunlarda nazarda tutilgan hollar bundan mustasno;

Qarang: O‘zbekiston Respublikasining “Xo‘jalik shirkatlari to‘g‘risida”gi Qonuni 29-moddasining ikkinchi qismi.

ta'sis hujjatlarida belgilab qo'yilgan tartibda shirkatning yoki jamiyatning faoliyati to'g'risida axborot olish hamda uning buxgalteriya daftarlari va boshqa hujjatlari bilan tanishish;

foydani taqsimlashda qatnashish;

shirkat yoki jamiyat tugatilgan taqdirda, kreditorlar bilan hisob-kitob qilinganidan keyin qolgan mol-mulkning bir qismini yoki uning qiymatini olish.

Xo'jalik shirkati yoki jamiyatining ishtirokchilari ushbu Kodeksda, boshqa qonun hujjatlarida, shirkat yoki jamiyatning ta'sis hujjatlarida nazarda tutilgan boshqa huquqlarga ham ega bo'lishlari mumkin.

Qarang: O'zbekiston Respublikasining "Xo'jalik shirkatlari to'g'risida"gi Qonunining [6-moddasi](#), 30-moddasining [birinchi —ikkinchi qismlari](#), O'zbekiston Respublikasining "Mas'uliyati cheklangan hamda qo'shimcha mas'uliyatli jamiyatlar to'g'risida"gi Qonunining [8-moddasi](#), O'zbekiston Respublikasining "Aksiyadorlik jamiyatlari va aksiyadorlarning huquqlarini himoya qilish to'g'risida"gi Qonunining [26 — 28-moddalari](#).

Xo'jalik shirkati yoki jamiyatining ishtirokchilari:

ta'sis hujjatlarida nazarda tutilgan tartibda, miqdorda, usullarda va muddatlarda hissa qo'shishlari;

shirkat yoki jamiyatning faoliyati to'g'risidagi maxfiy axborotni oshkor qilmasliklari shart.

Xo'jalik shirkati yoki jamiyati ishtirokchilarining shirkat yoki jamiyat ta'sis hujjatlarida nazarda tutilgan boshqa burchlari ham bo'lishi mumkin.

Qarang: mazkur Kodeksning 39, 40, 59-moddalari, “Xo‘jalik shirkatlari to‘g‘risida”gi Qonunning 7-moddasi, 9-moddasining bashinchi qismi, 30-moddasining uchinchi qismi, “Mas‘uliyati cheklangan hamda qo‘shimcha mas‘uliyatli jamiyatlar to‘g‘risida”gi Qonunning 9-moddasi.

60-modda. To‘liq shirkat

Ishtirokchilari o‘z o‘rtalarida tuzilgan shartnomaga muvofiq shirkat nomidan tadbirkorlik faoliyati bilan shug‘ullanadigan hamda uning majburiyatlari bo‘yicha o‘zlariga qarashli butun mol-mulk bilan javob beradigan shirkat to‘liq shirkat hisoblanadi.

Shaxs faqat bitta to‘liq shirkatning ishtirokchisi bo‘lishi mumkin.

To‘liq shirkatning firma nomi uning barcha ishtirokchilarining nomlari (nomlanishi)ni, shuningdek “to‘liq shirkat” degan so‘zlarni, yoxud bir yoki bir necha ishtirokchining “va kompaniya” degan so‘zlar qo‘shilgan nomi (nomlanishi)ni, shuningdek “to‘liq shirkat” degan so‘zlarni o‘z ichiga olishi kerak.

Qarang: mazkur Kodeksning 39, 40, 58, 59-moddalari, O‘zbekiston Respublikasining “Xo‘jalik shirkatlari to‘g‘risida”gi Qonuni 8 — 27-moddalari.

61-modda. Kommandit shirkat

Shirkat nomidan tadbirkorlik faoliyatini amalga oshiradigan hamda shirkatning majburiyatlari bo‘yicha o‘zlarining butun mol-mulklari bilan javob beradigan ishtirokchilar (to‘liq sheriklar) bilan bir qatorda shirkat faoliyati bilan bog‘liq zarar uchun o‘zlari qo‘shgan hissalar doirasida javobgar bo‘ladigan

hamda shirkat tomonidan tadbirkorlik faoliyatini amalga oshirishda qatnashmaydigan bir yoki bir necha ishtirokchi (hissa qo'shuvchi, kommanditchi) mavjud bo'lsa, bunday shirkat kommandit shirkat hisoblanadi.

Kommandit shirkatda qatnashayotgan to'liq sheriklarning huquqlari va ularning shirkat majburiyatlari bo'yicha javobgarligi ushbu Kodeksning qoidalariga bilan belgilanadi.

Shaxs faqat bitta kommandit shirkatda to'liq sherik bo'lishi mumkin.

To'liq shirkat ishtirokchisi kommandit shirkatda to'liq sherik bo'la olmaydi.

Kommandit shirkatdagi to'liq sherik o'sha shirkatning o'zida hissa qo'shuvchi va boshqa to'liq shirkatda ishtirokchi bo'lishi mumkin emas.

Kommandit shirkatning firma nomi barcha to'liq sheriklarning nomlari (nomlanishi)ni, shuningdek "kommandit shirkat" degan so'zlarni yoki kamida bitta to'liq sherikning "va kompaniya" degan so'zlar qo'shilgan nomi (nomlanishi)ni, shuningdek "kommandit shirkat" degan so'zlarni o'z ichiga olishi kerak.

Agar kommandit shirkatning firma nomiga hissa qo'shuvchining nomi kiritilgan bo'lsa, bunday hissa qo'shuvchi to'liq sherikka aylanadi.

Kommandit shirkatga to'liq shirkat haqidagi qoidalar qo'llaniladi, agar bu hol ushbu Kodeksning qoidalariga zid bo'lmasa.

Qarang: mazkur Kodeksning [39, 40, 58, 59-moddalari](#), O'zbekiston Respublikasining "Xo'jalik shirkatlari to'g'risida"gi Qonuni [28 — 31-moddalari](#).

62-modda. Mas'uliyati cheklangan jamiyat

Mas'uliyati cheklangan jamiyat deb bir yoki bir necha shaxs tomonidan ta'sis etilgan, ustav fondi (ustav kapitali) ta'sis hujjatlari bilan belgilab qo'yilgan miqdorlardagi ulushlarga bo'lingan jamiyat tan olinadi. Mas'uliyati cheklangan jamiyatning ishtirokchilari uning majburiyatlari bo'yicha javobgar bo'lmaydilar va jamiyat faoliyati bilan bog'liq zarar uchun o'zlari qo'shgan hissalar qiymati doirasida javobgar bo'ladilar.

Jamiyatning o'z hissasini to'la qo'shmagan ishtirokchilari jamiyat majburiyatlari bo'yicha har bir ishtirokchi hissasining to'lanmagan qismining qiymati doirasida solidar javobgar bo'ladilar.

Mas'uliyati cheklangan jamiyatning firma nomi jamiyatning nomini, shuningdek "mas'uliyati cheklangan" degan so'zlarni o'z ichiga olishi kerak.

Mas'uliyati cheklangan jamiyatning huquqiy mavqeyi, uning ishtirokchilarining huquq va burchlari ushbu Kodeks hamda boshqa qonunlar bilan belgilanadi.

Qarang: mazkur Kodeksning [39, 40, 58, 59-moddalari](#), O'zbekiston Respublikasining Yer kodeksi [49-moddasi uchinchi qismi](#), O'zbekiston Respublikasining "Mas'uliyati cheklangan hamda qo'shimcha mas'uliyatli jamiyatlarni to'g'risida"gi [Qonuni](#).

63-modda. Qo'shimcha mas'uliyatli jamiyat

Bir yoki bir necha shaxs tomonidan ta'sis etilgan, ustav fondi ta'sis hujjatlarida belgilangan miqdorlardagi ulushlarga

bo'lingan jamiyat qo'shimcha mas'uliyatli jamiyat hisoblanadi. Bunday jamiyatning ishtirokchilari uning majburiyatlari bo'yicha o'z mol-mulklari bilan qo'shgan hissalarini qiymatiga nisbatan hamma uchun bir xil bo'lgan, jamiyatning ta'sis hujjatlarida belgilanadigan karrali miqdorda solidar tarzda subsidiar javobgar bo'ladilar. Ishtirokchilardan biri nochor (bankrot) bo'lib qolganida uning jamiyat majburiyatlari bo'yicha javobgarligi, agar jamiyatning ta'sis hujjatlarida javobgarlikni taqsimlashning boshqacha tartibi nazarda tutilgan bo'lmasa, boshqa ishtirokchilar o'rtasida ularning qo'shgan hissalariga mutanosib ravishda taqsimlanadi.

Qo'shimcha mas'uliyatli jamiyatning firma nomi jamiyatning nomini, shuningdek "qo'shimcha mas'uliyatli" degan so'zlarni o'z ichiga olishi kerak.

Ushbu Kodeksning mas'uliyati cheklangan jamiyat haqidagi qoidalarini, agar ushbu moddada boshqacha tartib nazarda tutilgan bo'lmasa, qo'shimcha mas'uliyatli jamiyatga nisbatan qo'llaniladi.

Qarang: mazkur Kodeksning [39, 40, 58, 59, 62-moddalari](#), O'zbekiston Respublikasining Yer kodeksi 49-moddasi [uchinchi qismi](#), "Mas'uliyati cheklangan hamda qo'shimcha mas'uliyatli jamiyatlar to'g'risida"gi [Qonun](#).

64-modda. Aksiyadorlik jamiyati

Ustav fondi muayyan aksiyalar soniga bo'lingan jamiyat aksiyadorlik jamiyati hisoblanadi; aksiyadorlik jamiyatining ishtirokchilari (aksiyadorlar) uning majburiyatlari bo'yicha javob bermaydilar va jamiyat faoliyati bilan bog'liq zarar uchun o'zlariga qarashli aksiyalar qiymati doirasida javobgar bo'ladilar.

Aksiyalar haqini batamom to'lamagan aksiyadorlar aksiyadorlik jamiyatining majburiyatlari bo'yicha o'zlariga qarashli aksiyalar qiymatining to'lanmagan qismi doirasida solidar javobgar bo'ladilar.

Aksiyadorlik jamiyatining firma nomida jamiyatning nomi hamda bu jamiyat aksiyadorlik jamiyati ekanligi o'z ifodasini topishi kerak.

Aksiyadorlik jamiyatining huquqiy mavqeyi hamda aksiyadorlarning huquq va burchlari ushbu Kodeks va boshqa qonunlar bilan belgilanadi.

(64-modda O'zbekiston Respublikasining 2014-yil 14-maydagi O'RQ-372-sonli Qonuni tahririda — O'R QHT, 2014-y., 20-son, 222-modda)

Qarang: mazkur Kodeksning 39. 40-moddalari, O'zbekiston Respublikasining "Aksiyadorlik jamiyatlari va aksiyadorlarning huquqlarini himoya qilish to'g'risida"gi Qonuni.

(65 va 66-moddalar O'zbekiston Respublikasining 2014-yil 14-maydagi O'RQ-372-sonli Qonuniga asosan o'z kuchini yo'qotgan — O'R QHT, 2014-y., 20-son, 222-modda)

67-modda. Sho'ba xo'jalik jamiyati

Agar bir (asosiy) xo'jalik jamiyati yoki shirkati ikkinchi xo'jalik jamiyatining ustav fondida undan ustunlik mavqeyiga ega bo'lgan holda ishtirok etishi tufayli yoxud ular o'rtasida tuzilgan shartnomaga muvofiq yo bo'lmasa boshqacha tarzda ikkinchi xo'jalik jamiyati tomonidan qabul qilinadigan qarorlarni belgilab berish imkoniga ega bo'lsa, ushbu ikkinchi xo'jalik jamiyati sho'ba xo'jalik jamiyati hisoblanadi.

Sho'ba xo'jalik jamiyati yuridik shaxs hisoblanadi.

Sho'ba xo'jalik jamiyati o'z mulkida o'zining asosiy jamiyati (shirkati) ustav fondidagi (ustav kapitalidagi) ulushga ega bo'lishga haqli emas. Ushbu qismda belgilangan taqiq kuchga kirguniga qadar o'zining asosiy jamiyati (shirkati) ustav fondidagi (ustav kapitalidagi) ulushni olgan sho'ba xo'jalik jamiyati o'zining asosiy jamiyati (shirkati) ishtirokchilari yoki aksiyadorlari umumiy yig'ilishida ovoz berishga haqli emas.

(67-modda O'zbekiston Respublikasining 2018-yil 9-yanvardagi O'RQ-459-sonli Qonuniga asosan uchinchi qism bilan to'ldirilgan — Qonun hujjatlari ma'lumotlari milliy bazasi, 10.01.2018-y., 03/18/459/0536-son)

Sho'ba xo'jalik jamiyati o'zining asosiy jamiyati (shirkati)ning qarzlari bo'yicha javob bermaydi.

Asosiy jamiyat (shirkat) aybi bilan sho'ba xo'jalik jamiyati nochor (bankrot) bo'lib qolgan taqdirda, asosiy jamiyat (shirkat) uning qarzlari bo'yicha subsidiar javobgar bo'ladi.

Sho'ba xo'jalik jamiyati ishtirokchilari (aksiyadorlari) asosiy jamiyatdan (shirkatdan) uning aybi bilan sho'ba jamiyatga yetkazilgan zararni to'lashni, agar qonunda boshqacha tartib belgilangan bo'lmasa, talab qilishga haqli.

Qarang: mazkur Kodeksning 39, 40, 58-moddalari, O'zbekiston Respublikasining "Aksiyadorlik jamiyatlari va aksiyadorlarning huquqlarini himoya qilish to'g'risida"gi Qonuni 8-moddasining birinchi — oltinchi qismlari.

Qo'shimcha ma'lumot uchun qarang: O'zbekiston Respublikasi Markaziy banki boshqaruvining 06.11.2004-yildagi "Tijorat banklari tomonidan sho'ba xo'jalik jamiyatlariga qilingan investitsiyalarning buxgalteriya hisobini yuritish to'g'risidagi nizomni tasdiqlash haqida"gi [qarori](#).

68-modda. Qaram xo'jalik jamiyati

Xo'jalik jamiyatida ishtirok etuvchi boshqa jamiyat xo'jalik jamiyatiga qarashli ovoz beradigan aksiyalarning (ulushning) yigirma foizidan ko'prog'iga ega bo'lsa, bunday xo'jalik jamiyati qaram jamiyat deb hisoblanadi.

(68-moddaning birinchi qismi O'zbekiston Respublikasining 2014-yil 14-maydagi O'RQ-372-sonli [Qonuni](#) tahririda — O'R QHT, 2014-y., 20-son, 222-modda)

Qaram xo'jalik jamiyati yuridik shaxs hisoblanadi.

Qaram xo'jalik jamiyati o'z mulkida ishtirok etuvchi boshqa jamiyat ustav fondidagi (ustav kapitalidagi) ulushlarga ega bo'lishga haqli emas. Ushbu qismda belgilangan taqiq kuchga kirguniga qadar ishtirok etuvchi boshqa jamiyat ustav fondidagi (ustav kapitalidagi) ulushlarni olgan qaram xo'jalik jamiyati ishtirok etuvchi boshqa jamiyat ishtirokchilari yoki aksiyadorlari umumiy yig'ilishida ovoz berishga haqli emas.

(68-modda O'zbekiston Respublikasining 2018-yil 9-yanvardagi O'RQ-459-sonli [Qonuniga](#) asosan uchinchi qism bilan to'ldirilgan — Qonun hujjatlari ma'lumotlari milliy bazasi, 10.01.2018-y., 03/18/459/0536-son)

Xo'jalik jamiyatida ishtirok etuvchi boshqa jamiyat qaram jamiyat ustav fondining tegishli qismini qo'lga kiritib olganligi

haqidagi ma'lumotlarni qonunda nazarda tutilgan tartibda darhol e'lon qilishi shart.

Xo'jalik jamiyatlari bir-birlarining ustav fondlarida o'zaro qatnashishining chegarasi va bunday jamiyatlardan biri boshqa jamiyat ishtirokchilari yoki aksiyadorlarining umumiy yig'ilishida foydalanishi mumkin bo'lgan ovozlar soni qonunda belgilab qo'yiladi.

Qarang: mazkur Kodeksning [39.](#) [40.](#) [58-moddalari](#), O'zbekiston Respublikasining "Aksiyadorlik jamiyatlari va aksiyadorlarning huquqlarini himoya qilish to'g'risida"gi Qonuni [8-moddasining yettinchi qismi](#).

69-modda. Ishlab chiqarish kooperativlari

Fuqarolarning shaxsiy ishtirok etish hamda a'zolarning (ishtirokchilarning) mulk bilan qo'shiladigan pay badallarini birlashtirish asosida birgalikda ishlab chiqarish yoki boshqa xo'jalik faoliyatini olib borish uchun a'zolik negizidagi ixtiyoriy birlashmasi ishlab chiqarish kooperativi hisoblanadi. Qonunda va ishlab chiqarish kooperativining ta'sis hujjatlarida uning faoliyatida a'zolik asosida yuridik shaxslar ham ishtirok etishi nazarda tutilishi mumkin.

Ishlab chiqarish kooperativining a'zolari kooperativning majburiyatlari bo'yicha qonunda va kooperativ ustavida nazarda tutilgan miqdorlarda va tartibda subsidiar javobgar bo'ladilar.

Kooperativning firma nomi kooperativning nomini, shuningdek "ishlab chiqarish kooperativi" degan so'zlarni o'z ichiga olgan bo'lishi lozim.

Ishlab chiqarish kooperativlarining huquqiy mavqeyi va ular a'zolarining huquq hamda burchlari ushbu Kodeks va boshqa qonunlar bilan belgilanadi.

Qarang: mazkur Kodeksning [39, 40, 58-moddalari](#), O'zbekiston Respublikasining "Kooperatsiya to'g'risida"gi [Qonuni](#).

Qo'shimcha ma'lumot uchun qarang: "Mustaqil Davlatlar hamdo'stligiga a'zo bo'lgan davlatlar korxonalari va tarmoqlarining ishlab chiqarish kooperatsiyasini rivojlantirishni qo'llab-quvvatlashning umumiy shart-sharoitlari va tartibi to'g'risida"gi 23.12.1993-yildagi [Bitim](#), O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 03.07.2008-yildagi "Sanoat kooperatsiyasi asosida tayyor mahsulotlar, butlovchi buyumlar va materiallar ishlab chiqarishni mahalliyashtirish dasturiga tuzatish kiritish tartibi to'g'risidagi nizomni tasdiqlash haqida"gi [qarori](#), O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 26.06.2013-yildagi "2013-yil uchun sanoat kooperatsiyasi asosida tayyor mahsulotlar, butlovchi buyumlar va materiallar ishlab chiqarishni mahalliyashtirish dasturiga tuzatishlar kiritish to'g'risida"gi [qarori](#).

70-modda. Unitar korxona

O'ziga biriktirib qo'yilgan mol-mulkka nisbatan mulkdor tomonidan mulk huquqi berilmagan tijoratchi tashkilot unitar korxona hisoblanadi.

Unitar korxonaning mol-mulki bo'linmasdir va u qo'shilgan hissalar (ulushlar, paylar) bo'yicha, shu jumladan korxona xodimlari o'rtasida ham, taqsimlanishi mumkin emas.

Unitar korxonaning ustavida ushbu Kodeks 43-moddasining [toʻrtinchi](#) va [beshinchi](#) qismlarida koʻrsatilgan maʼlumotlardan tashqari korxona ustav fondining miqdori toʻgʻrisidagi, uni tashkil etish tartibi va manbalari toʻgʻrisidagi maʼlumotlar boʻlishi kerak.

Unitar korxonaning mol-mulki unga xoʻjalik yuritish yoki operativ boshqarish huquqi asosida tegishlidir.

Unitar korxonaning firma nomida uning mol-mulkining egasi koʻrsatilgan boʻlishi kerak.

Unitar korxonani boshqarish organi uning rahbari boʻlib, bu rahbar mulkdor tomonidan yoki mulkdor vakil qilgan organ tomonidan tayinlanadi hamda ularga hisob beradi.

Unitar korxona oʻz majburiyatlari boʻyicha oʻziga qarashli butun mol-mulk bilan javob beradi.

Unitar korxona oʻz mol-mulki egasining majburiyatlari boʻyicha javobgar boʻlmaydi.

Unitar korxona oʻz mulkida oʻz mulkdorining ustav fondidagi (ustav kapitalidagi) ulushga ega boʻlishga haqli emas. Ushbu qismda belgilangan taqiq kuchga kirguniga qadar oʻz mulkdorining ustav fondidagi (ustav kapitalidagi) ulushni olgan unitar korxona xoʻjalik jamiyati (shirkati) ishtirokchilari umumiy yigʻilishida ovoz berishga haqli emas.

(70-modda Oʻzbekiston Respublikasining 2018-yil 9-yanvardagi OʻRQ-459-sonli [Qonuniga](#) asosan toʻqqizinchi qism bilan toʻldirilgan — Qonun hujjatlari maʼlumotlari milliy bazasi, 10.01.2018-y., 03/18/459/0536-son)

Unitar korxonalarning huquqiy mavqeyi ushbu Kodeks hamda boshqa qonunlar bilan belgilanadi.

Unitar korxona mol-mulkining egasi korxona majburiyatlari bo'yicha javob bermaydi, ushbu Kodeks 48-moddasining [uchinchi](#) va [to'rtinchi](#) qismlarida nazarda tutilgan hollar bundan mustasno. Bu qoida sho'ba korxona ta'sis etgan unitar korxonaning sho'ba korxona majburiyatlari bo'yicha javobgarligiga nisbatan ham qo'llaniladi.

Qarang: mazkur Kodeksning [39](#), [40](#), [71](#), [72](#), [176 — 181-moddalari](#), O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 16.10.2006-yildagi 215-sonli qarori bilan tasdiqlangan “Davlat korxonalari to'g'risida”gi [Nizom](#).

Qo'shimcha ma'lumot uchun qarang: O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 20.11.2017-yildagi “Jazoni o'tash muassasalari huzurida davlat unitar korxonalarini tashkil etish to'g'risida”gi [qarori](#).

71-modda. Xo'jalik yuritish huquqiga asoslangan unitar korxona

Xo'jalik yuritish huquqiga asoslangan unitar korxona mulkdorning yoki u vakil qilgan organning qaroriga muvofiq tashkil etiladi.

Xo'jalik yuritish huquqiga asoslangan korxonaning ta'sis hujjati uning belgilangan tartibda tasdiqlangan ustavidan iboratdir.

Xo'jalik yuritish huquqiga asoslangan unitar korxona o'z mol-mulkining bir qismini xo'jalik yuritish uchun belgilangan tartibda topshirish yo'li bilan yuridik shaxs bo'lgan boshqa unitar korxona (sho'ba korxona) tashkil etishi mumkin.

Muassis sho'ba korxonaning ustavini tasdiqlaydi va uning rahbarini tayinlaydi.

Qarang: mazkur Kodeksning [39](#), [40](#), [70](#), [72](#), [176](#) — [181-moddalari](#), O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 16.10.2006-yildagi 215-sonli Qarori bilan tasdiqlangan “Davlat korxonalari to‘g‘risida”gi [Nizom](#).

Qo‘shimcha ma’lumot uchun qarang: O‘zbekiston Respublikasi Oliy xo‘jalik sudi 01.12.2011-yildagi “Mulk ijarasi shartnomasiga oid fuqarolik qonun hujjatlari normalarini iqtisodiy sudlar tomonidan qo‘llashning ayrim masalalari to‘g‘risida”gi qarorining [15-bandi](#).

72-modda. Operativ boshqaruv huquqiga asoslangan davlat unitar korxonasi

Qonun hujjatlarida nazarda tutilgan hollarda, O‘zbekiston Respublikasi Hukumatining qaroriga muvofiq davlat mulki bo‘lgan mol-mulk negizida operativ boshqaruv huquqiga asoslangan davlat unitar korxonasi (davlat korxonasi) tashkil etilishi mumkin.

(72-moddaning birinchi qismi O‘zbekiston Respublikasining 2015-yil 20-avgustdagi O‘RQ-391-sonli [Qonuni](#) tahririda — O‘R QHT, 2015-y., 33-son, 439-modda)

Davlat korxonasining ta’ sis hujjati uning ustavidir.

Operativ boshqaruv huquqiga asoslangan davlat korxonasining firma nomi uning davlat korxonasi ekanligini ko‘rsatishi kerak.

Davlat korxonasining o‘ziga biriktirib qo‘yilgan mol-mulkka bo‘lgan huquqi ushbu Kodeksning [178](#) va [179](#)-moddalariga muvofiq belgilanadi.

Davlat korxonasining mol-mulki yetarli bo'lmaganida davlat uning majburiyatlari bo'yicha subsidiar javobgar bo'ladi.

Davlat korxonasi uni tuzgan davlat organining qaroriga muvofiq qayta tashkil etilishi yoki tugatilishi mumkin.

Qarang: mazkur Kodeksning [39, 40, 70, 71, 176 — 181-moddalari](#), 505-moddasi [birinchi qismi](#), 549-moddasi [birinchi qismi](#), [851-moddasi](#), O'zbekiston Respublikasining 31.10.1990-yildagi "O'zbekiston respublikasida mulkchilik to'g'risida"gi Qonunining [6, 26-moddalari](#), O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 16.10.2006-yildagi 215-sonli qarori bilan tasdiqlangan "Davlat korxonalari to'g'risida"gi [Nizom](#).

3-§. Tijoratchi bo'lmagan tashkilotlar

73-modda. Matlubot kooperativi

Ishtirokchilarning moddiy (mulkiy) ehtiyojlarini qondirish maqsadida fuqarolarning a'zolikka asoslangan ixtiyoriy birlashmasi matlubot kooperativi hisoblanib, bu birlashuv uning a'zolari tomonidan o'z mulkiy (pay) badallarini qo'shish yo'li bilan amalga oshiriladi.

Matlubot kooperativining ustavida ushbu Kodeks 43-moddasining [to'rtinchi](#) va [beshinchi](#) qismlarida ko'rsatilgan ma'lumotlardan tashqari quyidagi ma'lumotlar bo'lishi kerak: kooperativ a'zolari qo'shadigan pay badallarining miqdori to'g'risidagi; kooperativ a'zolari pay badallarining tarkibi va ularni qo'shish tartibi hamda ularning badalni qo'shish majburiyatini buzganlik uchun javobgarligi to'g'risidagi; kooperativni boshqarish organlarining tarkibi hamda vakolatlari va ular tomonidan qarorlar qabul qilish tartibi, shu jumladan qarorlar bir ovozdan yoki ovozlarning malakali ko'pchiligi bilan

qabul qilinadigan masalalar to'g'risidagi; kooperativ ko'rgan zararlarni kooperativ a'zolari tomonidan to'lash tartibi to'g'risidagi.

Matlubot kooperativining nomida uning faoliyatining asosiy maqsadi ko'rsatilishi, shuningdek "kooperativi" so'zi yoki "matlubot uyushmasi" yoxud "matlubot jamiyati" degan so'zlar bo'lishi kerak.

Matlubot kooperativining a'zolari ko'rilgan zararni yillik balans tasdiqlanganidan keyin uch oy mobaynida qo'shimcha badallar to'lash yo'li bilan qoplashlari shart. Ushbu burch bajarilmagan taqdirda kooperativ kreditorlarning talablariga muvofiq sud tomonidan tugatilishi mumkin.

Matlubot kooperativining a'zolari uning majburiyatlari bo'yicha har bir kooperativ a'zosi to'laydigan qo'shimcha badalning to'lanmagan qismi doirasida subsidiar javobgar bo'ladilar. Bu holda kooperativ a'zolari solidar javob beradilar.

Matlubot kooperativining tijorat faoliyatiga nisbatan ushbu Kodeksning tijoratchi tashkilotlar to'g'risidagi qoidalari qo'llaniladi.

Matlubot kooperativlarining huquqiy mavqeyi, shuningdek ular a'zolarining huquq va burchlari ushbu Kodeksga va boshqa qonunlarga muvofiq belgilanadi.

Qarang: mazkur Kodeksning [39, 40, 74 — 78-moddalari](#), O'zbekiston Respublikasining 14.06.1991-yildagi "Kooperatsiya to'g'risida"gi Qonunining 5-moddasi [birinchi qismi](#), 8-moddasi [ikkinchi qismi](#), 12-moddasi [ikkinchi qismi](#), O'zbekiston Respublikasining "Nodavlat notijorat tashkilotlari to'g'risida"gi Qonunning [10-moddasi](#).

74-modda. Jamoat birlashmalari

Ma'naviy yoki o'zga nomoddiy ehtiyojlarni qanoatlantirish uchun o'z manfaatlarining mushtarakligi asosida qonunda belgilangan tartibda birlashgan fuqarolarning ixtiyoriy birlashmalari jamoat birlashmalari hisoblanadi.

Jamoat birlashmalari o'z ustavlarida nazarda tutilgan ishlab chiqarish yoki o'zga tadbirkorlik faoliyatini amalga oshirishga haqlidirlar.

Jamoat birlashmalarining ishtirokchilari (a'zolari) ushbu birlashmalarga mulk qilib bergan mol-mulklariga, shu jumladan a'zolik badallariga bo'lgan huquqlarini saqlab qolmaydilar. Ular a'zo sifatida ishtirok etayotgan jamoat birlashmalarining majburiyatlari bo'yicha javob bermaydilar, mazkur birlashmalar esa — o'z a'zolarining majburiyatlari bo'yicha javob bermaydilar.

Jamoat birlashmalari huquqiy mavqeyining xususiyatlari qonun hujjatlari bilan belgilanadi.

Qarang: mazkur Kodeksning 39, 40, 73, 75 — 78-moddalari, O'zbekiston Respublikasining “O'zbekiston Respublikasida jamoat birlashmalari to'g'risida”gi Qonuni, O'zbekiston Respublikasining “Nodavlat notijorat tashkilotlari to'g'risida”gi Qonunining 11-moddasi.

Qo'shimcha ma'lumot uchun qarang: O'zbekiston Respublikasi Oliy Kengashi Rayosatining 03.04.1992-yildagi “O'zbekiston respublikasi jamoat birlashmalari qonunga xilof ravishda mablag' bilan ta'minlanishining oldini olish chora-tadbirlari to'g'risida” gi Qarori.

75-modda. Jamoat fondlari

Fuqarolar va (yoki) yuridik shaxslar tomonidan ixtiyoriy mulkiy badallar qo'shish asosida tashkil etilgan, xayriya, ijtimoiy, madaniy, ma'rifiy yoki boshqa ijtimoiy foydali maqsadlarni ko'zlaydigan, a'zoli bo'lmagan nodavlat notijorat tashkiloti jamoat fondi deb e'tirof etiladi.

Jamoat fondiga uning muassislari (muassisi) yoki vasiyat qiluvchi tomonidan o'tkazilgan mol-mulk fondning mulkidir. Fond muassislari (muassisi) yoki fond vasiyatnoma bo'yicha tashkil etilganida vasiyatnomani ijro etuvchi fondning majburiyatlari bo'yicha javob bermaydi, fond esa muassislarning (muassisning) yoki vasiyatnomani ijro etuvchining majburiyatlari bo'yicha javob bermaydi.

Jamoat fondining mol-mulkidan fond ustavida belgilangan maqsad va vazifalarni amalga oshirish hamda ma'muriy xarajatlarni qoplash uchun foydalaniladi. Fond qonun hujjatlariga muvofiq tadbirkorlik faoliyati bilan o'z ustavida belgilangan maqsadlarga to'g'ri keladigan doirada shug'ullanishi mumkin. Fondning tijorat tashkilotlari ustav fondidagi (ustav kapitalidagi) ishtiroki qonun hujjatlarida belgilangan tartibda amalga oshiriladi.

Jamoat fondi har yili o'z faoliyati to'g'risida hisobot e'lon qilib borishi shart.

Jamoat fondini boshqarish tartibi va uning organlarini shakllantirish tartibi uning ustavida belgilanadi.

Jamoat fondining ustavida ushbu Kodeks 43-moddasining to'rtinchi qismida ko'rsatilganidan tashqari quyidagi ma'lumotlar bo'lishi kerak: fond organlarining tuzilishi, vakolatlari va shakllantirish tartibi; fond organlarining mansabdor shaxslarini tayinlash (saylash) va lavozimidan ozod qilish tartibi; fondning mol-mulkini shakllantirish manbalari;

fondning, uning vakolatxonalari hamda filiallarining mol-mulkni boshqarish borasidagi huquq va majburiyatlari; fond vakolatxonalarini ochish va filiallarini tashkil etish tartibi; fondni qayta tashkil etish va tugatish tartibi; fond tugatilgan taqdirda uning mol-mulkidan foydalanish tartibi; fond ustaviga o'zgartishlar va qo'shimchalar kiritish tartibi.

Jamoat fondining ustavida fondning belgilangan tartibda ro'yxatdan o'tkazilgan ramziy belgisining tavsifi, shuningdek qonun hujjatlariga zid bo'lmagan boshqa qoidalar ham bo'lishi mumkin.

Jamoat fondlari huquqiy holatining xususiyatlari qonun hujjatlari bilan belgilanadi.

Qarang: mazkur Kodeksning 39, 40, 73, 74, 76 — 78-moddalari, O'zbekiston Respublikasining "Jamoat fondlari to'g'risida"gi Qonuni, O'zbekiston Respublikasining "Nodavlat notijorat tashkilotlari to'g'risida"gi Qonunining 12-moddasi, O'zbekiston Respublikasining "Nodavlat notijorat tashkilotlari faoliyatining kafolatlari to'g'risida"gi Qonunining 11 — 13-moddalari.

(75-modda O'zbekiston Respublikasining 2004-yil 30-apreldagi 621-II-son Qonuni tahririda — O'zbekiston Respublikasi Qonun hujjatlari to'plami, 2004-y., 25-son, 287-modda)

76-modda. Muassasalar

Boshqaruv, ijtimoiy-madaniy vazifalarni yoki tijoratchilikdan iborat bo'lmagan boshqa vazifalarni amalga oshirish uchun mulkdor tomonidan tashkil etilgan va to'la yoki

qisman moliyaviy ta'minlab turiladigan tashkilot muassasa hisoblanadi.

Muassasaning o'ziga biriktirib qo'yilgan va o'zi sotib olgan mol-mulkka bo'lgan huquqlari ushbu Kodeksning [178](#) va [180](#)-moddalariga muvofiq belgilanadi.

Muassasa o'z majburiyatlari bo'yicha ixtiyoridagi pul mablag'lari bilan javob beradi. Bu mablag'lar yetarli bo'lmasa, tegishli mol-mulkning egasi uning majburiyatlari yuzasidan subsidiar javobgar bo'ladi.

Ayrim turdagi davlat muassasalari va boshqa muassasalar huquqiy mavqeyining xususiyatlari qonun hujjatlari bilan belgilanadi.

Qarang: mazkur Kodeksning [39](#), [40](#), [73](#) — [75](#), [77](#), [78](#), [329](#)-moddalari, O'zbekiston Respublikasining "Ta'lim to'g'risida"gi Qonunining [6](#)-moddasi, O'zbekiston Respublikasining "Nodavlat notijorat tashkilotlari to'g'risida"gi Qonunining [10](#), [13](#)-moddasi.

77-modda. Yuridik shaxslar birlashmalari

Tijorat tashkilotlari o'zlarining tadbirkorlik faoliyatlarini muvofiqlashtirish, shuningdek mushtarak mulkiy manfaatlarini ifoda etish hamda himoya qilish maqsadida notijorat tashkilotlar hisoblanuvchi uyushmalar (ittifoqlar) va o'zga birlashmalariga birlashishlari mumkin. Agar ishtirokchilarning qaroriga muvofiq uyushmaga (ittifoqqa) va o'zga birlashmaga tadbirkorlik faoliyati bilan shug'ullanish vazifasi yuklatilsa, bunday uyushma (ittifoq) va o'zga birlashma ushbu Kodeksda nazarda tutilgan tartibda xo'jalik shirkati yoki jamiyatiga aylantirilishi kerak

yoxud tadbirkorlik faoliyatini amalga oshirish uchun xo‘jalik jamiyatlari tuzishi yoki ularda ishtirok etishi mumkin.

Notijorat tashkilotlari o‘z faoliyatlarini muvofiqlashtirish, shuningdek mushtarak manfaatlarini ifoda etish hamda himoya qilish maqsadida uyushmalar (ittifoqlar) shaklida birlashmalar tuzishlari mumkin.

Uyushma (ittifoq) va o‘zga birlashmalar yuridik shaxs hisoblanadi.

Uyushma (ittifoq) va o‘zga birlashmalarning a‘zolari o‘z mustaqilliklarini va yuridik shaxs huquqlarini saqlab qoladilar.

Uyushma (ittifoq) va o‘zga birlashmalar o‘z a‘zolarining majburiyatlari bo‘yicha javob bermaydi.

Uyushma (ittifoq) va o‘zga birlashmalarning a‘zolari ularning majburiyatlari bo‘yicha uyushma (ittifoq) va o‘zga birlashmalarning ta’sis hujjatlarida nazarda tutilgan miqdorda va tartibda subsidiar javobgar bo‘ladilar.

Uyushma (ittifoq) va o‘zga birlashmalarning nomi ularning asosiy faoliyatini ko‘rsatishi, unga “uyushmasi”, “ittifoqi” so‘zlari yoki birlashma turini ko‘rsatadigan boshqa so‘z kiritilgan bo‘lishi kerak.

Qonun hujjatlarida yuridik shaxslar birlashmalari huquqiy mavqeyining xususiyatlari belgilanishi mumkin.

Qarang: mazkur Kodeksning [39](#), [40](#), [73 — 76](#), [78](#), [329-moddalari](#), O‘zbekiston Respublikasining “Tadbirkorlik faoliyati erkinligining kafolatlari to‘g‘risida”gi Qonunining [10-moddasi](#), O‘zbekiston Respublikasining “Xususiy korxona to‘g‘risida”gi Qonunining [26-moddasi](#), O‘zbekiston Respublikasining “Kooperatsiya to‘g‘risida”gi Qonuni 3-moddasining [2-bandi](#), O‘zbekiston Respublikasining “Nodavlat notijorat tashkilotlari

to‘g‘risida”gi Qonuni 10-moddasining ikkinchi qismi, 15-moddasining ikkinchi qismi, O‘zbekiston Respublikasining Vazirlar Mahkamasining 22.03.1994-yildagi 153-sonli Qarori bilan tasdiqlangan “Yuridik shaxslar birlashmalarini davlat ro‘yxatidan o‘tkazish haqida”gi Nizom.

(77-modda O‘zbekiston Respublikasining 2000-yil 15-dekabrdagi 175-II-son Qonuni tahririda — Oliy Majlis Axborotnomasi, 2001-y., 1-2-son, 23-modda)

78-modda. Fuqarolarning o‘zini o‘zi boshqarish organlari

Fuqarolarning o‘zini o‘zi boshqarish organlari yuridik shaxs sifatida fuqarolik-huquqiy munosabatlarning qatnashchilaridir.

Fuqarolarning o‘zini o‘zi boshqarish organlari yaratgan yoki sotib olgan mol-mulk ularning mulkidir.

Fuqarolarning o‘zini o‘zi boshqarish organlarining huquqiy mavqeyi qonun hujjatlari bilan belgilanadi.

Qarang: mazkur Kodeksning 8-moddasi ikkinchi qismi ikkinchi xatboshisi, 11-moddasi to‘rtinchi, o‘n birinchi xatboshilari, 12, 15, 39, 40, 73 — 77, 329-moddalari, O‘zbekiston Respublikasining Ma‘muriy sud ishlarini yuritish to‘g‘risidagi kodeksining 27, 184 — 189-moddalari, O‘zbekiston Respublikasining “Fuqarolarning o‘zini o‘zi boshqarish organlari to‘g‘risida”gi Qonuni.

Qo‘shimcha ma‘lumot uchun qarang: O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 23.04.1998-yildagi “Fuqarolarning o‘zini o‘zi boshqarish organlarini qo‘llab-quvvatlash to‘g‘risida” gi Farmoni, O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar

Mahkamasining 10.07.2013-yildagi “Fuqarolarning o‘zini o‘zi boshqarish organlari faoliyatini tashkil etish tartibini takomillashtirish to‘g‘risida”gi qarori.